

Herausforderung Schwangerschaftsabbruch. Fakten — Argumente — Orientierungen, Hrsg. von J. Reiter und R. Keller, Herderbücherei Freiburg im Breisgau 1992, ss. 375.

Podstawowe wartości są zawsze przedmiotem ludzkich zainteresowań: są one bronione, albo odrzucane. Jedno i drugie stanowisko wymaga argumentacji, choć cel jest diametralnie różny. Taką podstawową wartością jest ludzkie życie. Łączy się z nią prawo do życia. Zarówno sama wartość jak i prawo do niej wymagały i wymagają nadal obrony. Szczególną obronę prawa do życia, jak i wartości samego życia, powinni mieć ci, których życie, w swej istocie i prawach, jest zagrożone, a oni sami nie są zdolni do takiej obrony. Takimi ludźmi są dzieci nienarodzone. Tej problematyce poświęcona jest omawiana książka — praca zbiorowa pod redakcją J. Rettera i R. Kellera. Pierwszy z nich jest profesorem teologii moralnej na katolickim Uniwersytecie w Mainz, drugi zaś jest prawnikiem, profesorem honorowym Uniwersytetu w Tübingen i ministrem sprawiedliwości Landu Baden-Württemberg.

Książka ta jest pozycją interdyscyplinarną, choć przyświeca jej jeden cel: obrona życia i godności dzieci nienarodzonych. Problem ten jest rozważany z punktu widzenia różnych dziedzin nauki, przez różnych specjalistów, którzy zajmują się problematyką człowieka i którym zależy na obronie prawa do życia każdej osoby ludzkiej.

Książka jest podzielona na osiem rozdziałów, poprzedzonych wstępem napisanym przez redaktorów i wydawców, tj. J. Rettera i R. Kellera. Rodział pierwszy zawiera podstawowe dane i osiągnięcia nauk przyrodniczo-medycznych odnoszące się do dziecka nienarodzonego (*Naturwissen-schaftlich-medizinische Informationen*). Problem ten charakteryzuje dwóch autorów. J. Wisser omawia ustalenia medycyny prenatalnej i diagnostyki, zaś J. Schmid-Tannwald ukazuje miejsce i rolę lekarza w ratowaniu życia bez-

bronnych istot ludzkich. Dla wielu lekarzy jest to bardzo trudny problem, którym to lekarz zostaje w wielu przypadkach wprost zaskoczony. Równocześnie lekarz jest tym, który jest współprzeżywający i „współdotknięty” (*Mitbetroffener*) dramatem ratowania, bądź uśmiercenia ludzkiego życia; w ten sposób staje się on też współodpowiedzialnym za to życie ludzkie. Lekarz, zdaniem tegoż autora, powinien zawsze bronić życia każdego człowieka. Nie ma tu różnicy między życiem dziecka czy matki, gdyż nie wolno poświęcać życia jednego człowieka dla ratowania drugiego, wychodząc z założenia, że życie tego drugiego ma wyższą wartość, jest ważniejsze (zob. s. 31).

W rozdziale drugim ten sam problem ukazany jest z teologicznego punktu widzenia. K. Lehman w swym artykule podejmuje problem obrony prawa do życia dzieci nienarodzonych, traktując to jako chrześcijański i ludzki nakaz. Twierdzenie to uzasadnia w oparciu o Biblię, wypowiedzi Ojców Kościoła, teologów i Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Szczegółowe zagadnienia poruszane przez K. Lehmana to: dziecko nienarodzone jako szczególny podmiot prawa, określenie człowieczeństwa tej istoty ludzkiej, chrześcijańskie zakotwiczenie i ogólnoludzka ważność życia i godności człowieka; omawia też ten problem w nowej sytuacji ludzi na ziemi, zachęcając do odnowy myślenia i wartościowania osoby ludzkiej. T. Koch omawia problematykę przerywania ciąży (*Schwangerschaftsabbruch*) z punktu widzenia teologii Kościoła ewangelickiego. Zagadnieniu prawa do życia dzieci nienarodzonych w stosunku do podstawowych praw kobiety w ciąży poświęca swój artykuł J. Reiter. Rozważania swoje prowadzi na kanwie dyskusji toczącej się w Niemczech w związku z ujednoczeniem prawodawstwa w tym państwie po zjednoczeniu RFN i NRD. Zauważając różnicowanie w zapisie praw państwowych z całym naciskiem podkreśla, że zawsze i w każdej sytuacji przerywanie ciąży jest uśmierceniem ludzkiego życia (*Schwangerschaftsabbruch ist Tötung menschlichen Lebes*, s. 73).

Rozdział trzeci omawia prawne i polityczno-prawne perspektywy życia dzieci nienarodzonych. U. Steiner rozważa zagadnienia prawa karnego odnoszące się do przerywania ciąży w nowej sytuacji zjednoczonych Niemiec. W tym nurcie jest też artykuł E. Bandy, który nie dopuszcza możliwości zmiany prawodawstwa niemieckiego w tym względzie, gdyż byłoby to naruszeniem konstytucji. R. Keler zajmuje się możliwością ochrony życia nienarodzonych przy pomocy prawa karnego i ustaleniem tego wpływu w reformie paragrafu 218 konstytucji niemieckiej. W rozdziale czwartym zebrane są rozważania z zakresu polityki i kształcenia opinii publicznej w sprawie życia nienarodzonych. M. Gante w swoim artykule daje historyczny przegląd kształtowania się prawa chroniącego życie nienarodzonych

od pierwszego zapisu w tym względzie w roku 1507 aż do czasów współczesnych przegląd ten dotyczy prawodawstwa niemieckiego). Filozoficzno-psychologiczny aspekt rozważanego zagadnienia ukazuje w swym artykule H. Maier. Moralny wymiar polityki i niewystarczające uwzględnianie zasad etycznych w decyzjach politycznych to przedmiot rozważań U. Männle. Konsekwencją takiej postawy polityków jest, zdaniem autorki, lekceważenie życia ludzkiego i uzależnianie go od lekkomyślnej decyzji pojedynczych osób. W tym względzie zauważa się dziś paradoksalną postawę współczesnego społeczeństwa: z jednej strony ludzie domagają się podniesienia poziomu etyczno-prawnego państwa, z drugiej zaś w płaszczyźnie ochrony życia nienarodzonych zauważa się regres zasad moralnoprawnych (zob. s. 186—187). Zdecydowany w swej postawie jest N. Geis, który w swoim artykule wzmocnienie ochrony życia nienarodzonych uważa za swego rodzaju nakaz (*Auftrag*) traktatu zjednoczeniowego Niemiec.

Rozdział piąty zawiera omówienie socjologicznych aspektów problemu ochrony życia nienarodzonych. R. Kocher przytacza i charakteryzuje wypowiedzi ankietowe kobiet w kwestii przerywania ciąży. Kolejny rozdział nosi tytuł: *Praktyczne orientacje (Praktische Orientierungen)*. Wśród tych praktycznych zagadnień P. Peterson zajmuje się „*duchowym przepracowaniem*” (*Seelische Verarbeitung*) problemu przerywania ciąży. Chodzi tu o konieczność ukazania tego zagadnienia od strony psychologii, zwłaszcza psychologii głębi, jak również psychiatrii i psychologii społecznej i w ten sposób próbowanie dotarcia do najgłębszych pokładów ducha poszczególniej kobiety i każdego mężczyzny, którzy stoją przed problemem zabicia czy niezabijania dziecka nienarodzonego. Autor omawia też doświadczenia wewnętrzne lekarzy przeprowadzających przerywanie ciąży. Z kolei B. Bläser zamieszcza artykuł poświęcony poradnictwu w sytuacji konfliktu: zabić czy ocalić życie nienarodzonego dziecka. W tej formie ratowania życia ludzkiego widzi on wielką skuteczność, zarówno dla samych dzieci nienarodzonych, jak i w kształtowaniu świadomości „*pro life*” matek i ojców oraz całego społeczeństwa. O szczególnej i odpowiedzialnej roli Kościoła i poradni katolickich w ratowaniu życia nienarodzonych dzieci pisze E. Mackscheidt.

Rozdział siódmy jest zatytułowany: *Wezwanie — odezwa (Aufruf)*. Zawiera on dramatyczne wyznanie i apel K. Struck, która swojej wypowiedzi nadała wymowny tytuł: *Nie chcę dłużej milczeć (Ich will nicht länger schweigen, s. 266)*. W tym apelu zawarła własne wyznanie i przyznanie się do przerywania ciąży w przeszłości. Omawia też opinie współczesnych kobiet domagających się prawa do decydowania o życiu własnych dzieci. Zarówno własne argumenty, które przyjęła kiedyś przy podejmowaniu decyzji o zabiciu swego dziecka,

jak i lansowane dziś opinie i racje kobiet kwituje jednym stwierdzeniem: *To wszystko są kłamstwa (Das alles sind Lügen, s. 278)*. Nic bowiem i nikt nie może uzasadnić decyzji o zabiciu dziecka nienarodzonego. W rozdziale ostatnim zgromadzono projekty różnych ustaw w sprawie obrony nienarodzonych i dopuszczalności ich zabijania. Są to projekty opracowane przez ugrupowania różnych partii politycznych, bądź też przez pewne zespoły niemieckich parlamentarzystów (FDP, Bündnis 90/Die Grünen, SPD, Gruppe der PDS, CDU/CSU, Gruppe Herbert Werner-Ulm). Najbardziej broniącym życie nienarodzonych jest projekt zgłoszony przez partię CDU/CSU. Inne są bardzo liberalne i decyzję o życiu dziecka składają w ręce jego matki i ojca, dając im prawo do zabicia tego nienarodzonego dziecka.

Omawiana tu książka z wielu względów zasługuje na uwagę i polecenie. Zagadnienie, którym się zajmuje, jest bardzo aktualne, zarówno w Niemczech, jak i w innych państwach, także w Polsce. Polacy też przeżywają dramat walki o życie nienarodzonych. Z pewnością lektura tej książki może pomóc wielu osobom w pogłębieniu wiedzy na ten temat, a tym samym wyrobić sąd i ocenę problemu. Interdyscyplinarne podejście do zagadnienia prezentowane w tej książce pozwala specjalistom z wielu dziedzin znaleźć w niej interesującą lekturę. Artykuły są opracowane rzeczowo, z całą znajomością problematyki, są też oparte na poważnej bazie źródłowej. Dla chrześcijanina znaczące jest to, że autorzy tej książki omawiają zagadnienie w duchu i rozumieniu nauki Kościoła, podając rzeczową argumentację teologiczną, jak również opartą na osiągnięciach nauk medycznych, filozoficzno-humanistycznych, prawno-politycznych oraz na osobistych doświadczeniach. Z całą odpowiedzialnością można stwierdzić, że prezentowana tu książka może służyć jako swego rodzaju „podręcznik” z dziedziny ochrony życia nienarodzonych. Choć pisana jest przez autorów niemieckich i dotyczy tamtego kraju, to ze względu na aktualność i powszechność problemu jest i chyba długo pozostanie (!!) potrzebną lekturą nie tylko teologów i polityków.

Józef Zabielski